

การปรับเปลี่ยนตนเองสู่คุณแม่วัยใสของเยาวชนในพื้นที่ตำบลดงมะดะ

อ.แม่ลาว จ.เชียงราย

กัญญ์ณัญญ์ สุชิน* และจีรนนต์ ไชยงาม นอกซ์

Self-Modification of Teenage Mother in

Dongmada Sub-district Area, Mae Lao District, Chiang Rai Province

Kanthanan Suchin* and Jeeranun Chaingam Knox

80 หมู่ 9 สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย อ.เมือง จ.เชียงราย 57100

80 Moo 9 School of Social Sciences Chiang Rai, Rajabhat University, Mueang District, Chiang Province, 57100

*Corresponding author. E-mail: Nootjarin69@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนตนเองสู่การเป็นคุณแม่วัยใสของเยาวชนในพื้นที่ ต.ดงมะดะ อ.แม่ลาว จ.เชียงราย โดยผลการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจ และเป็นข้อมูลในการดูแลคุณแม่วัยใสในช่วงของการตั้งครรภ์ เนื่องจากวัยนี้มีภาวะความเสี่ยงสูงเมื่อตั้งครรภ์ รวมถึงเป็นแนวทางในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยเรียน ใช้วิธีการ สัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ คุณแม่วัยใส ในพื้นที่ ต.ดงมะดะ อ.แม่ลาว จ.เชียงราย จำนวน 15 คน ซึ่งผลการศึกษาวิจัยพบว่า คุณแม่วัยใสส่วนใหญ่ อายุ 16 ปีและ 18 ปี ศึกษาในระดับ ปวช./มัธยมปลาย ไม่ได้แต่งงานตามประเพณี อาศัยอยู่กับบิดา มารดาของตนตั้งแต่ตั้งครรภ์ จนถึงคลอด ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ และไม่ได้กลับเข้าไปศึกษาต่อ ส่วนมากบุตรกินนมผสมหลังคลอดแล้ว 3 เดือน เนื่องจากน้ำนมไม่เพียงพอ และเพื่อเตรียมพร้อมให้บุตรเมื่อตนจะออกไปทำงานทำ ส่วนขั้นตอนการปรับเปลี่ยนแปลงตนเองสู่การเป็นคุณแม่วัยใส นั้น แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะตัดสินใจตั้งครรภ์ เป็นช่วงที่ผู้ให้ข้อมูล กำลังทราบว่าจะตนเองตั้งครรภ์ ซึ่งเป็นช่วงที่กำลังตัดสินใจว่าควรตั้งครรภ์หรือไม่ และไม่กล้าบอกกับครอบครัว เนื่องจากมาจากหลายสาเหตุ ระยะตั้งครรภ์ ในระยะนี้ เกิดการปรับตัวทางด้านร่างกาย และอารมณ์ ตามพัฒนาการของสตรีมีครรภ์ เป็นระยะที่พยายามดูแลตนเอง และเตรียมใจเพื่อให้พร้อมรับกับสถานะใหม่ แม้จะเต็มใจ หรือไม่ก็ตาม และระยะหลังคลอด เป็นระยะที่ พยายามหาเหตุผลเพื่อให้ตนเองมีชีวิตใหม่ที่สมดุล

คำสำคัญ: คุณแม่วัยใส การปรับเปลี่ยนตนเอง เยาวชน

Abstract

The objective of the research was to study self-modification process of teenage mother in Dongmada Sub-district Area, Mae Lao District, Chiang Rai Province. The results could be used as a guideline to understanding and useful information for teenage mom assistance due to this age's high risk of pregnancy possibility, including a guideline to prevent pregnancy within teenager. Data collection was done by in-depth interview and observation. The key informants were 15 cases of teenage mothers in Dongmada Sub-district Area, Mae Lao District, Chiang Rai Province. The result indicated that most teenage mothers were 16 years and 18 years. Their education background was Vocational Certificate and High School. They did not get married traditionally and they have lived with their parents since pregnancy until having babies. They did not work and did not have income, including not returning to study. They used infant formula for their children after 3 months of birth due to insufficient milk and preparing themselves to find a job. As for the self-modification process of teenage mothers, it was divided into 3

periods; 1) Decision of keeping babies. This period was the informants had just known that they were pregnant and tried to make decision whether to continue keeping their babies or not and did not dare to tell their families due to many reasons. 2) Pregnancy period; they modified themselves in this period in physical and emotional development of pregnant women. It was the period of trying to take care of themselves and preparing to accept the new status even though they were willing to or not and 3) Postpartum period; it was the period that they tried to find reasons for their new life balance.

Keywords: Teenage mother, Self-Modification, Youth

บทนำ

การเป็นมารดา เป็นปรากฏการณ์ที่สลับซับซ้อน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดอย่างต่อเนื่อง และเป็นสถานะที่ถูกคาดหวังจากคนส่วนใหญ่ในสังคม หรือในวัฒนธรรมที่ชายเป็นใหญ่ (patriarchy) ว่าเป็นสถานะและบทบาทของผู้หญิงที่มาเป็นอันดับแรก คือการตั้งครรภ์ นั่นคือ หากผู้หญิงตั้งครรภ์ก็ต้องรับผิดชอบในการเป็นมารดาไปด้วย และถูกคาดหวังว่าการเป็นมารดาเป็นบทบาทของผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะและความรับผิดชอบ แต่หากการเป็นมารดา เกิดขึ้นในวัยรุ่นที่ศาสตร์ต่างๆ ในสังคมยุคปัจจุบัน บอกว่าเป็นช่วงวัยที่ยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอ และอาจไม่สามารถปรับตัวได้เหมาะสมต่อการตั้งครรภ์และการเป็นมารดา กล่าวคือ แม้ร่างกายจะสามารถตั้งครรภ์ได้ แต่พัฒนาการทางด้านจิตใจ และสังคมยังไม่สมบูรณ์ และยากต่อการเป็นมารดาให้ประสบความสำเร็จ (บุญมี ภูถ่านจิว, 2556)

น.พ.สุริยเดว ทรีปาตี (2553) ผู้อำนวยการสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล กล่าวว่า ในที่ประชุมองค์การอนามัยโลก (WHO) เมื่อปี 2552 ระบุว่า ค่าเฉลี่ยของผู้หญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีของทั่วโลกอยู่ที่ 65 ต่อ 1,000 คน ส่วนค่าเฉลี่ยของผู้หญิงในทวีปเอเชียอยู่ที่ 56 ต่อ 1,000 คน โดยประเทศไทยมีผู้หญิงตั้งครรภ์ที่อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 70 ต่อ 1,000 คน ซึ่งเป็นตัวเลขที่สูงที่สุดของประเทศในทวีปเอเชีย

และเหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้อัตราการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นเพิ่มขึ้น เนื่องมาจากการพัฒนาระบบการศึกษา เพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพประชากร มีผลให้วัยรุ่นจำเป็นต้องใช้ชีวิตอยู่ในระบบการศึกษายาวนานขึ้น ประชากรวัยรุ่นส่วนใหญ่จึงอยู่ในกลุ่มวัยเรียน ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านพัฒนาการของวัยรุ่นที่เข้าสู่วัยเจริญพันธุ์เร็วขึ้น การเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมนร่างกายที่เพิ่มขึ้น ทำให้วัยรุ่นมีความสนใจ และความต้องการในเรื่องเพศ ร่วมกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรม ความคิดความเชื่อ และค่านิยมในเรื่องเพศที่เปิดกว้าง การยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานของวัยรุ่นมีมากขึ้น อิทธิพลจากระบบการสื่อสาร การได้รับแรงกระตุ้นจากสื่อที่นำเสนออยู่ยู่ให้วัยรุ่นอยากรู้อยากลองในเรื่องเพศ อีกทั้ง อัตราการคุมกำเนิดที่ต่ำ และใช้วิธีการคุมกำเนิดที่ไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นโอกาสที่วัยรุ่นจะมีเพศสัมพันธ์ และตั้งครรภ์ระหว่างเรียนจึงเพิ่มขึ้น (สุรศักดิ์ ฐานิพานิชสกุล, 2550) ในพื้นที่ตำบลดงมะเดะ อำเภอลำปางกึ่งเช่นกัน จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาปัญหาทางสังคมของชุมชนตำบลดงมะเดะ อำเภอลำปาง โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทุกหมู่บ้านและ ผู้มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนนั้น ปัญหาที่พบคือการที่วัยรุ่นในพื้นที่ มีปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน ซึ่งการตั้งครรภ์ในช่วงวัยนี้มีภาวะความเสี่ยงสูง และเป็นอันตรายต่อแม่และเด็ก

ดังนั้นการปรับเปลี่ยนตัวเองจากการเป็นวัยรุ่น และก้าวมาสู่การเป็นมารดาในวัยรุ่นนั้น มารดาวัยรุ่นส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมในการเป็นมารดา เนื่องจากการตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจ ยังไม่พร้อมต่อการตั้งครรภ์และการมีบุตร และไม่มีความพร้อมทางเศรษฐกิจ จำเป็นต้องพึ่งพาครอบครัวในการช่วยเหลือในการเลี้ยงดูบุตร ดังนั้น ผู้มีบทบาทมากต่อการให้การช่วยเหลือมารดาวัยรุ่นเหล่านี้ คือผู้ปกครองของเหล่านี้อารดาวัยรุ่นเอง ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญ ที่มีผลต่อการตัดสินใจของวัยรุ่นในการดำรงครรภ์ หรือยุติการตั้งครรภ์ ทั้งยังช่วยให้การสนับสนุนในด้านเศรษฐกิจ คุณภาพการดูแลบุตร และอีกทั้งยังมีผลต่อรูปแบบของการดูแลบุตร ของวัยรุ่นอีกด้วย (จริฎภรณ์ อินทวงค์, 2552)

และในการช่วยมารดาวัยรุ่นเหล่านี้ให้ผ่านช่วงเวลาของการตั้งครรภ์นั้นจำเป็นต้องช่วยในเรื่องของการปรับเปลี่ยนตนเองให้มีความเป็นมารดาขึ้นซึ่ง กนกพร นทีธนสมบัติ 2555 กล่าวไว้ว่า การตั้งครรภ์เป็นช่วงเวลา

กลุ่มมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์

เปลี่ยนผ่านที่สำคัญต่อการพัฒนาบทบาทเข้าสู่การเป็นมารดาที่สตรีจะต้องมีการปรับตัวเผชิญกับความคาดหวังทั้งของตัวเองครอบครัวและสังคม นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายในทุกกระบบยังส่งผลต่ออารมณ์ ความรู้สึก และความวิตกกังวลแก่สตรีมีครรภ์เป็นอย่างยิ่ง จึงอาจกล่าวได้ว่าการตั้งครรภ์เป็นวิกฤตตามวุฒิภาวะในชีวิต (pregnancy as crisis) ดังนั้นการทำความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงด้านจิตสังคมของสตรีมีครรภ์และครอบครัวจึงเป็นความรู้พื้นฐานในการให้การส่งเสริมให้สตรีมีครรภ์และครอบครัวสามารถเตรียมตัวเข้าสู่บทบาทได้อย่างเหมาะสม

จากความสำคัญ ดังกล่าว ผู้วิจัยจึง ศึกษาการปรับเปลี่ยนตนเองสู่การเป็นคุณแม่วัยใส ที่ตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจ และตัดสินใจตั้งครรภ์ต่อ นับตั้งแต่รับรู้ว่าตั้งครรภ์จนถึงระยะ 5 เดือนหลังคลอด ซึ่งจะเป็นการเติมช่องว่างขององค์ความรู้ เกี่ยวกับการตั้งครรภ์และการเป็นมารดาของวัยรุ่นที่เปลี่ยนผ่านเป็นมารดา ในสถานการณ์ที่แตกต่างและเปลี่ยนแปลงเรื่อยๆขณะนี้ ทำให้การศึกษาวิจัยจะต้องไม่หยุดนิ่ง เพื่อทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงดังกล่าว เพื่อทำความเข้าใจ รวมถึงการนำไปใช้อ้างอิงเพื่อให้การดูแลและช่วยเหลือ รวมถึงการป้องกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนตนเองสู่คุณแม่วัยใสของเยาวชนในพื้นที่ ต.ดงมะตะ อ.แม่ลาว จ.เชียงราย

วัตถุประสงค์และวิธีการ

ประชากร

ประชากร คือ คุณแม่วัยใส หรือมารดาหลังคลอดบุตรวัยรุ่น ที่ตั้งครรภ์ในขณะที่มีสถานภาพ เป็นนักเรียน และนักศึกษาในวัยเรียน ที่อยู่ระหว่างการศึกษาระบบ หรือ อายุไม่เกิน 20 ปี ในพื้นที่ ต.ดงมะตะ อ.แม่ลาว จ.เชียงราย (เก็บข้อมูล จนกว่าจะได้ข้อมูลที่อิ่มตัว) โดยเริ่มจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ซึ่งจะมีรายชื่อของหญิงตั้งครรภ์ และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก (Snowball Sampling Technique) ร่วมด้วยเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนคุณแม่วัยใส และได้ข้อมูลที่ชัดเจน เป็นจริง

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้เกี่ยวกับ พัฒนาการ กระบวนการคิด และการเปลี่ยนผ่าน และศึกษาบริบทชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
2. ดำเนินการติดต่อประสานงานผู้นำชุมชน ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษาบริบทชุมชน และประสานงานกับหน่วยงานที่ดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยของคุณแม่วัยใส เพื่อหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับรายชื่อของคุณแม่วัยใส
3. ดำเนินการติดต่อดำเนินการ คุณแม่วัยใส และครอบครัวเพื่อนัดหมายสัมภาษณ์ เชิงลึก
4. ลงพื้นที่เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) พร้อมสังเกต (observation) พฤติกรรม คุณแม่วัยใส และครอบครัว ในประเด็นที่เกี่ยวกับกระบวนการปรับเปลี่ยนตนเอง สู่คุณแม่วัยใส พร้อมทั้งได้มีการบันทึกการสนทนาไว้เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของข้อมูล หลังจากนั้นสอบถามคุณแม่วัยใส โดยใช้วิธีการอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก (Snowball Sampling Technique) เพื่อสอบถามคุณแม่วัยใส เกี่ยวกับคุณแม่วัยใส ท่านอื่น ที่เป็นตัวแทนคุณแม่วัยใส และครอบครัวของคุณแม่วัยใส ในพื้นที่ต่อไป (ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจนกว่าจะได้ข้อมูลที่มีความอิ่มตัว)
5. ถอดเทปโดยพิมพ์เก็บเป็นแฟ้มงานของแต่ละผู้ให้ข้อมูลหลักไว้ และทำการจัดหมวดหมู่ข้อมูล ผู้วิจัยทำการอ่านบทสัมภาษณ์เข้าไป-ข้ามา-กลับไปกลับมาหลาย ๆ รอบ พิจารณาบรรทัดต่อบรรทัดว่าน่าจะลงรหัสหรือจัดเข้าหมวดหมู่ใดบ้าง จากนั้นนำชุดข้อมูลหรือชุดของความหมายที่จัดหมวดหมู่ไว้แล้ว มารวมไว้ด้วยกัน และสุดท้ายนำหมวดหมู่หลาย ๆ หมวดหมู่เข้าไว้ในประเด็นหลัก (themes) และประเด็นย่อย (sub-themes)
6. ลงพื้นที่เพื่อ ร่วมพูดคุยกันระหว่างผู้วิจัยกับคุณแม่วัยใส เพื่อให้มีการพูดคุยได้พอเหมาะ เพื่อเป็นการคืนข้อมูล พร้อมทั้งตรวจสอบข้อมูลที่ได้มา (data recheck) พร้อมทั้งได้มีการบันทึกการสนทนาไว้เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของข้อมูล
7. สรุปผลการวิจัย จัดทำรูปเล่มรายงานฉบับสมบูรณ์ พร้อมทั้งจัดทำเอกสารคู่มือ คุณแม่วัยใส

ผลการศึกษา

จากการวิจัยพบว่า คุณแม่วัยใสมีอายุต่ำสุดคือ 14 ปี สูงสุดคือ 20 ปี โดยส่วนใหญ่ อายุ 16 ปีและ 18 ปี ศึกษาในระดับน้อยที่สุดคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่ศึกษาระดับ ปวช./มัธยมปลาย ส่วนมากศึกษาอยู่ที่โรงเรียนประจำอำเภอ คือโรงเรียนแม่ลาววิทยาคม และเดินทางโดยการไปเช้า-เย็นกลับ แต่เด็กจะมีเวลาว่างวัน เสาร์ อาทิตย์ ซึ่งส่วนมากก็ใช้เวลาอยู่ด้วยกัน และโดยมาก ผู้ชายไม่ได้เรียนโรงเรียนเดียวกัน และเป็นคนที่ทำงานแล้ว แต่อาชีพที่ทำ ก็เป็นอาชีพที่ยังขาดความมั่นคง

“ต่อให้เราไม่ได้อยู่หอพัก เราก็กินเวลาเจอกันได้อยู่ค่ะ ในวันที่พ่อแม่ทะเลาะกัน หนูยังไม่อยากกลับบ้าน” คุณแม่วัยใส คนที่ 2

“เป็นที่หนูเองค่ะ หนูมันตัวเองที่ไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ ในเวลาเรียนหนูไปโรงเรียนแต่ก็ไม่ถึงโรงเรียน ก็โทรนัดพี่เค้าให้มารับ หนู ทั้งไปกินเหล้า และเที่ยว เพราะพี่เค้าว่างค่ะ พี่เค้าทำงานแล้ว เลยพาหนูไปไหนมาไหนได้” คุณแม่วัยใสคนที่ 6

และอีกส่วนศึกษาในระดับ ปวช. ซึ่งอยู่ไกลจาก ตำบลดงมะเดะ ดังนั้นจึงต้องอาศัยอยู่หอพัก จึงทำให้มีโอกาสใกล้ชิดกันมากขึ้น ซึ่งมีคุณแม่วัยใสท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “หนูก็รู้สึกเสียใจค่ะ ที่ทำให้พ่อแม่เสียใจ หนูว่าถ้าหนูไม่อยู่หอ เรื่องนี้อาจไม่เกิดขึ้นก็ค่ะ” คุณแม่วัยใสคนที่ 1 และส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์ และการป้องกันการตั้งครรภ์ แต่ไม่ได้ใช้เพราะคิดว่าไม่อาจจะท้องได้ ซึ่งเป็นไปด้วยความประมาทมากกว่า อีกทั้งคิดว่า มั่นใจในตัวผู้ชายว่าหากท้อง ผู้ชายก็จะรับผิดชอบ โดยภายหลังเมื่อรู้ว่าตั้งครรภ์ ฝ่ายชายก็รับผิดชอบ แต่รับผิดชอบแค่เพียงมาผูกข้อไม้ ข้อมือ และอยู่กินด้วยกันฉันสามีภรรยา และนี่ก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ฝ่ายหญิง ตัดสินใจ ดำรงครรภ์ และบอกบิดา มารดา แต่ภายหลังจากการคลอดบุตร ภาวะความรับผิดชอบเริ่มมากขึ้น และฝ่ายชายก็ไม่สามารถรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งผู้หญิง และลูกได้จึงก่อให้เกิดการทะเลาะกัน ซึ่งจากเดิม งานก็ไม่มั่นคงอยู่แล้ว บางครั้งก็อยู่บ้านเฉยๆ สุดท้ายก็เลิกกันไป แต่หากทั้งบ้าน ฝ่ายชาย และฝ่ายหญิงรับรู้ก่อนจะมีบุตรแล้ว และเป็นบ้านที่มีฐานะทางการเงินค่อนข้างดีนั้น คุณแม่วัยใส และคุณพ่อวัยใสเหล่านี้ก็ยังอยู่ด้วยกัน และฝ่ายชายก็พยายามหางานทำ ซึ่งภายหลังบุตรอายุ 3-4 เดือน แม่วัยใสเหล่านี้ก็ออกไปทำงาน และให้บิดา-มารดาของตนเลี้ยงดูบุตรต่อไป คุณแม่วัยใสที่มีอายุ และการศึกษาที่มากกว่านั้น จะมีวุฒิภาวะในการแก้ปัญหา และเผชิญปัญหามากกว่าตามไปด้วย เมื่อเกิดการตั้งครรภ์แล้วส่วนใหญ่จึงไม่ได้แต่งงานตามประเพณี เหตุผลหนึ่งคือไม่ยากก่อให้เกิดแรงกดดันเพิ่มเติมจากการตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจ ส่วนคุณแม่วัยใสที่แต่งงานตามประเพณี และบิดา มารดา ตนเองและบิดา มารดาฝ่ายชายสนับสนุนนั้นมีการปรับตัวต่อภาวะการเป็นมารดาได้ดีกว่า ผู้ให้ข้อมูลโดยส่วนมากอาศัยอยู่กับมารดาและคู่สมรสใหม่ของมารดา ของตนตั้งแต่ตั้งครรภ์ จนถึงคลอดเนื่องจากว่าส่วนใหญ่แล้วบิดา และมารดา หย่าร้างกันและแต่งงานใหม่ ซึ่งทุกคนได้รับการช่วยเหลือและพึ่งพิงจากบิดา หรือมารดาของตน ในทุก ๆ เรื่อง เช่น การดูแลครรภ์ ค่าใช้จ่าย และวิธีการดูแลบุตรหลังคลอด ดังนั้นผู้ปกครองจึงอยู่ในภาวะที่เผชิญความเครียด และความกดดันในทุก ๆ เรื่อง ซึ่งตัวผู้ปกครองของคุณแม่วัยใสเอง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม โดยบางครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ สถานการณ์กดดันและความตึงเครียด ความกังวล ภายในครอบครัวจะลดน้อยลง การปรับตัวของคุณแม่วัยใสก็จะง่าย และรวดเร็วขึ้น นอกจากนั้นคุณแม่วัยใสที่อยู่กับ บิดา และมารดาของตนเอง จะรู้สึกถึงภาวะความกดดันที่น้อยกว่า ซึ่งจะทำให้เกิดพลังกายและพร้อมเผชิญหน้ากับปัญหาได้มากกว่า และตนเองไม่มีรายได้ ไม่มีอาชีพ และไม่ได้อาศัยเข้าไปศึกษาต่อ ส่วนมากบุตรกินนมผสมหลังคลอดแล้ว 3 เดือน เนื่องจากน้ำนมไม่เพียงพอ และเพื่อเตรียมพร้อมให้บุตรเมื่อตนจะออกไปทำงานทำ ซึ่งเป็นช่วงที่มีมักจะขอบิดามารดาไปอาศัยอยู่หอพักใกล้สถานศึกษา

ซึ่งการเปลี่ยนแปลงตนเองสู่คุณแม่วัยใสของเยาวชนในพื้นที่ ต.ดงมะเดะ อ.แม่ลาว จ.เชียงราย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะตัดสินใจดำรงครรภ์ ระยะดำรงครรภ์ และระยะหลังคลอด ซึ่ง การปรับตัวนั้นเป็นกลไกที่เกิดจากความต้องการหรือจำเป็นเพื่อตอบสนองแรงกดดันต่าง ๆ ให้ทุเลาและสิ้นสุดลง โดย อธิบายตามกระบวนการเปลี่ยนผ่าน ชิด และเมลิส ว่าการ การเปลี่ยนผ่านในการตั้งครรภ์ และการเปลี่ยน ผ่านในการเป็นบิดามารดาเป็นการเป็นการเปลี่ยนผ่านตามพัฒนาการ (Developmental Transitions ซึ่งทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านประกอบไปด้วย ชนิดและรูปแบบของการเปลี่ยนผ่าน คุณสมบัติของประสบการณ์การเปลี่ยนผ่าน เงื่อนไขที่อำนวยความสะดวก และเงื่อนไขที่ยับยั้ง

โดยในระยะแรกคือ ระยะตัดสินใจดำรงครรภ์

เป็นช่วงที่ผู้ให้ข้อมูล กำลังทราบว่าตนเองตั้งครรภ์ ซึ่งเป็นช่วงที่กำลังตัดสินใจว่าควรดำรงครรภ์ต่อหรือไม่ โดยคนแรกที่ผู้ให้ข้อมูลตัดสินใจคุยก่อนเมื่อทราบว่าตนเองตั้งครรภ์คือ แฟน หรือเพื่อนชายที่ตนเองคบอยู่ อย่างไรก็ตาม แฟน หรือเพื่อนชายที่ตนเองคบอยู่ไม่สามารถช่วยในการตัดสินใจได้ชัดเจนว่า จะดำรงครรภ์ต่อหรือไม่ แต่แฟน หรือเพื่อนชายที่ตนเองคบอยู่ ช่วยให้ผู้ให้ข้อมูล ตัดสินใจได้ว่า จะบอกผู้ปกครองทั้งของตนเอง และแฟน หรือเพื่อนชายที่ตนเองคบอยู่หรือไม่ ส่วนผู้ที่มามีบทบาทสำคัญอีกคนที่ ผู้ให้ข้อมูลปรึกษาว่าจะบอก หรือไม่บอกบิดา มารดาของตนเอง คือเพื่อนหญิงที่ ผู้ให้ข้อมูลสนิทด้วย ซึ่งมี ผู้ให้ข้อมูลสองท่าน ตัดสินใจใช้วิธีการหนีออกจากบ้าน เพราะกลัวการตำหนิจากผู้ปกครอง และไม่รู้จะหาทางออกอย่างไรต่อไป จึงใช้วิธีการหนีออกจากบ้าน ตามคำแนะนำของเพื่อน โดยสาเหตุที่ผู้ให้ข้อมูล ไม่กล้าบอกกับครอบครัว คือ กลัวถูกผู้ปกครองดุตำ เนื่องจากว่า ผู้ให้ข้อมูลทุกคนอยู่ในวัยเรียน ซึ่งบิดา มารดาคาดหวังอยากให้เรียนจบ มีการทำงานที่ดี และโดยส่วนมากเป็นลูกคนโตของครอบครัว จึงทำให้ได้รับความกดดันมากเป็นพิเศษ

“หนูไม่กล้าบอกแม่ เพราะไม่รู้จะเริ่มยังไง กลัวทุกอย่างคะ สุดท้ายแม่ก็สังเกตเห็นเองและเรียกมาคุย” คุณแม่วัยใสคนที่ 4 “หนูไม่กล้าบอกแม่ เลยไปปรึกษาเพื่อน และหนีออกจากบ้านไปอยู่กับ พี่เค้” คุณแม่วัยใสคนที่ 10

กลัวการสูญเสียสถานภาพของตนเองในเรื่องการเรียน ซึ่งผู้ให้ข้อมูล ไม่อยากออกจากโรงเรียน ยังอยากเรียนต่อ และรู้สึกเสียตายเป็นที่ยังกังวลกับอนาคตของตน และรู้ว่าหากตนเอง ตั้งครรภ์ และออกจากโรงเรียนไป จะไม่สามารถกลับเข้ามาได้อีก เพราะต้องดูแลบุตรแล้วแฟนหรือเพื่อนชายที่ตนเองคบอยู่ ไม่รับผิดชอบ เมื่อเวลานานไป โดยหากตระหนักรู้ว่าความสัมพันธ์ของตนและแฟนไม่มั่นคง และส่วนมากแฟน หรือเพื่อนชายที่ตนเองคบอยู่ จะอยู่ในภาวะจำยอมในการเป็นบิดา แม้จะ เต็มใจหรือไม่เต็มใจก็ตามกลัวเรื่องของเศรษฐกิจ และการเงิน โดยผู้ให้ข้อมูล กังวลว่าใครจะเลี้ยงดูบุตรเนื่องจากโดยฐานะของผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน จึงกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายของครอบครัว ที่จะเพิ่มมากขึ้นกลัวสังคมไม่ยอมรับ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลทราบว่า การตั้งครรภ์ในแบบของตนเป็นที่ไม่ยอมรับของสังคม และไม่ถูกต้องตามวัฒนธรรมในสังคมไทย จึงกลัวการพูดถูก การนินทา ของชาวบ้านกลัวการเป็นแม่ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลทุกคนไม่เคยตั้งครรภ์มาก่อนจึงกังวลถึงการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย กลัวการใช้ชีวิตในอีกรูปแบบที่ตนต้องจำยอมในการเปลี่ยนแปลงทั้งที่อายุน้อย จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลคนใดที่เป็นแฟน และคบกันโดยที่พ่อแม่ทั้งของตนเอง และฝ่ายชายรู้นั้น จะเกิดความกังวลน้อยกว่า และเกิดความประมาทในการป้องกันมากกว่าด้วยเช่นกัน และ ส่วนใหญ่แล้ว ผู้ให้ข้อมูลจะตัดสินใจบอกกับทางบ้านของตน ในเวลาที่อายุครรภ์ล่วงเลยมาแล้วหลายเดือน ซึ่งโดยมากผู้ปกครองจะสังเกตเห็นได้ และถามขึ้นมาเองมากกว่า และอำนาจการตัดสินใจดำรงครรภ์ของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดจึงเป็นของผู้ปกครองนั่นเอง

ระยะที่สอง คือ ระยะดำรงครรภ์

เมื่อผู้ให้ข้อมูล บอกกับผู้ปกครองทั้งของตนเอง และ ผู้ปกครองของฝ่ายชาย แล้ว จึงเข้าสู่ระยะดำรงครรภ์ ในระยะนี้ ความสับสน ความเครียด ความกดดัน ความกลัวในเรื่องการตัดสินใจบอกผู้ปกครองในเรื่องการตั้งครรภ์ลดลง และเกิดการปรับตัวทางด้านร่างกาย และอารมณ์ ตามพัฒนาการของสตรีมีครรภ์ ซึ่งหากครรภ์ปกติ บุตรก็จะแข็งแรง แต่ก็ยังมีบางคนที่บุตรเสียชีวิตระหว่างดำรงครรภ์ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลอายุน้อย และไม่มีการตรวจเช็คโรคทางพันธุกรรมที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ อีกทั้งช่วงวัยของผู้ให้ข้อมูล เป็นวัยที่ร่างกายเกิดภาวะเสี่ยงในด้านสุขภาพเมื่อเกิดการตั้งครรภ์ ซึ่งในระยะนี้ ผู้ให้ข้อมูลจะเริ่มดูแลตนเองเพื่อให้บุตรปลอดภัย และเตรียมใจเพื่อให้พร้อมรับกับสถานะไม่ ไม่ว่าจะด้วยความเต็มใจหรือไม่เต็มใจก็ตาม โดยผู้ที่มามีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพ ของผู้ให้ข้อมูล คือมารดาของผู้ให้ข้อมูลเอง ทั้งเรื่องโภชนาการ การดูแลตนเอง และการดูแลอารมณ์ ในระยะนี้ ผู้ให้ข้อมูลจะกลับมาอยู่ที่บ้านผู้ปกครองของผู้ให้ข้อมูลเอง โดยมากผู้ปกครองของฝ่ายชาย แทบไม่มีบทบาทอันใดในการดูแลสุขภาพผู้ให้ข้อมูล

“หลังจากแม่รู้ หนูก็สบายใจคะ และพยายามดูแลตัวเองอย่างดี บำรุงตัวเองตามที่แม่บอก” คุณแม่วัยใสคนที่ 3

“หนูก็ดูแลตัวเองให้ดีเท่าที่ทำได้คะ บางครั้ง แม่ก็หาซื้อของบำรุงมาให้บ้างคะ” คุณแม่วัยใสคนที่ 6

ระยะที่สาม คือ ระยะหลังคลอด

ในระยะนี้ ผู้ให้ข้อมูลได้คลอดบุตรแล้ว โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กล่าวว่า ในวินาทีที่เห็นหน้าลูก ก็รู้สึกดีใจ และ ตื่นเต้นในสถานะใหม่ของตน อีกทั้งยังก่อให้เกิดความรู้สึกว่า ตนเองต้องรับผิดชอบ รวมถึงรู้สึกถึงภาระทั้งหมดที่ตนเองมี ต่อบุตร มีความห่วงใยในสุขภาพของบุตร ห่วงใยในเรื่องชีวิตและอนาคตของบุตร และรู้สึกว่าตนเองมีความเป็นแม่ พร้อมทั้งยังพยายามหาเหตุผลเพื่อให้ตนเองมีชีวิตใหม่ที่สมดุล เช่น การบอกกับตนเองว่า มันคงเป็นชะตาชีวิตที่ทำให้ ตนเองท้อง และได้บุตรคนนี้ และเมื่อต้องทำหน้าที่แม่ ก็มักจะได้รับความแนะนำจาก มารดาของตนในการเลี้ยงดูบุตร ซึ่ง โดยส่วนใหญ่ของผู้ให้ข้อมูล มารดาของตนจะเป็นคนช่วยในการเลี้ยงดู ซึ่งโดยมากเมื่อบุตรโตได้สักระยะ ประมาณ หนึ่ง ขวบ ผู้ให้ข้อมูลก็จะพยายามหางานทำเพื่อแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อบุตรของตน ในช่วงนี้ ผู้ให้ข้อมูลมักหา ความรู้ในการเลี้ยงดูบุตรไปพร้อม ๆ กับการดูแลบุตร เนื่องจากระยะนี้เป็นระยะที่ต้องอยู่ไฟ อีกทั้งผู้ให้ข้อมูลไม่ได้ทำงาน หรือมีอาชีพอะไร ผู้ให้ข้อมูลจึงมีเวลาที่จะหาข้อมูลไปพร้อมกับการดูแลบุตรได้

“ทุกอย่าง แม่จะเป็นคนบอกคะว่าจะทำยังไง” คุณแม่วัยใสคนที่ 7

“หนูรู้สึกดีใจนะคะที่ได้เห็นหน้าลูก เค้เหมือนเป็นกำลังใจให้เราที่จะทำทุกอย่างคะ” คุณแม่วัยใสคนที่ 1

“หนูรู้แล้วคะ ว่าความรักของแม่เป็นยังไง นี่คงเป็นโชคชะตาที่ทำให้หนูมีลูก หนูจะรับรู้” คุณแม่วัยใสคนที่ 12

จากผลการวิจัย จะเห็นได้ว่า ทั้งสามระยะ จะมีความเกี่ยวเนื่องกัน เป็นเหตุผลต่อเนื่องกันไปสู่วันแต่ละระยะ ซึ่ง ผู้ให้ข้อมูล พยายามยอมรับและเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ไม่ว่าจะเต็มใจหรือไม่ก็ตาม แต่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ไม่เคยคิดถึงการฆ่าตัวตายเลย ซึ่งเป็นเพราะความเชื่อที่รู้ว่า การฆ่าตัวตายทั้งที่ตนตั้งครครห์ เป็นสิ่งที่เป็นบาปรุนแรง ทั้งต่อบุตร และต่อตนเอง อีกทั้งเชื่อในเรื่องของวิญญาณ ว่าหากเสียชีวิตไปในขณะตั้งครครห์จะทำให้วิญญาณของตนไม่ สงบสุข จึงก่อให้เกิดความกลัวในการฆ่าตัวตาย และพยายามหาเหตุผลมารองรับเพื่อให้ชีวิตของตนเองปรับตัวเข้าสู่ สถานะใหม่ สถานะของการเป็นคุณแม่วัยใส สถานะที่ต้องยอมรับชะตากรรม และสถานะจำยอมที่ต้องทำหน้าที่ของตน ต่อไป เพื่อตนเอง และเพื่อบุตร และเมื่อยอมรับกับสถานะใหม่ของตนได้ ก็จะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ อิ่มเอมใจใน สถานะใหม่ที่ได้ โดยมีบุตรเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจ และเป็นพลังเป็นแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตต่อไป

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงตนเองสู่การเป็นคุณแม่วัยใส นั้น แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะตัดสินใจดำรงครครห์ ระยะดำรงครครห์ และระยะหลังคลอด ซึ่งอภิปรายได้ว่า จากการที่คุณแม่วัยใสตัดสินใจดำรง ครครห์ไว้นั้น อาจเนื่องมาจาก ปัจจัยแรกคือ ผู้ปกครองซึ่งผู้ปกครองส่วนใหญ่ ได้รับการหล่อหลอมขัดเกลาในเรื่อง ความ เป็นแม่ และเรื่องเพศสภาวะ ว่าการที่เกิดมาเป็นผู้หญิง ซึ่งต้องพร้อมรับกับบทบาทของการเป็นแม่ ตามวัฒนธรรม และ ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย ที่สืบทอดกันมา ว่าการให้คุณค่า ของการเป็นผู้หญิง คือการให้คุณค่าของการเป็นแม่ นั้นเอง ซึ่งเป็นความรับผิดชอบใหญ่หลวง และต้องรับผิดชอบชีวิตของลูกได้(บุญมี ภูถ่านงัว, 2556) อีกทั้งการที่บิดา มารดา เกิดการเกรงกลัวบาปกรรมจากการทำแท้ง นั้น อธิบายได้ว่าในสังคมไทย ในปัจจุบันยังมีความเชื่อเรื่องของ กรรม ในทางพระพุทธศาสนา อยู่ นั่นก่อให้เกิดการเกรงกลัว และละอายต่อการทำบาป และการทำแท้งก็เป็นการ คร่ำชีวิตที่จะ เกิดมา ซึ่งชีวิตนี้เชื่อว่าเป็นชีวิตที่บริสุทธิ์ โดยบิดาและมารดาของคุณแม่วัยใส ซึ่งมีวุฒิภาวะในการเป็นบิดา มารดา มากกว่า จึงเล็งเห็นและตระหนักในเรื่องนี้ อีกทั้งการที่ผู้ปกครองของคุณแม่วัยใส ไม่อยากให้ทำแท้งเนื่องจากเกรงจะมี อันตรายต่อสุขภาพของคุณแม่วัยใส ซึ่งมีอายุยังไม่พร้อมต่อการตั้งครครห์ (มนฤดี เตชะอินทร์, 2556) และเมื่อ คุณแม่ วัยใสตัดสินใจดำรงครครห์แล้ว ก็จะมีการดูแลตนเอง ตามที่ผู้ปกครองแนะนำ เนื่องจากว่า ภาวะกดดันในการตัดสินใจได้ ลดลงแล้ว อีกทั้งได้รับการดูแลเอาใจใส่ จากบิดา มารดา หรือสามี ของตนเอง จึงทำให้ผ่านกระบวนการนี้ไปได้ ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร นทีธนสมบัติ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่าน กรณีศึกษาสตรีตั้งครครห์ ปกติ ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้เกี่ยวกับการตั้งครครห์ ตลอดจนการรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองขณะ ตั้งครครห์ ส่งผลให้สตรีตั้งครครห์ให้ความสนใจดูแลตนเองขณะที่ตั้งครครห์ นอกจากนี้การได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี จากสามีและครอบครัวทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและเศรษฐกิจ เป็นเงื่อนไขสำคัญที่เอื้อให้สตรีตั้งครครห์ มีกำลังกาย

กลุ่มมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์

และกำลังใจในการเปลี่ยนผ่านเป็นไปได้อย่างดี และสุดท้ายคือระยะหลังคลอด เป็นช่วงที่คุณแม่วัยใสต้องปรับบทบาทตนเอง สู่การเป็นแม่ ซึ่งมีการให้กำลังใจตนเอง หรือคิดหาเหตุผลเข้าข้างตนเองเพื่อให้ตนเองปรับตัวได้ต่อการเป็นแม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญมี ภูตานัจ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อเป็นแม่: กระบวนการของการเป็นมารดาในนักเรียนที่ตั้งครรภ์ไม่ได้ตั้งใจ ศึกษาแก่นักเรียนที่เป็นมารดาโดยไม่ตั้งใจ จำนวน 22 คน ผลการศึกษาพบว่า การปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อเป็นแม่ของนักเรียนที่ตั้งครรภ์ไม่ได้ตั้งใจ เป็นการปรับเปลี่ยนตัวเองเนื่องจากไม่สามารถกลับคืนสู่สภาวะเดิมเหมือนในระลอกก่อนตั้งครรภ์ และสร้างตัวตนใหม่ เพื่อรับและทำบทบาทของการเป็นแม่ประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่จ่ายอ้อมการตั้งครรภ์ ระยะสวมบทบาท และระยะสร้างสมดุลชีวิต ทั้งนี้ เมื่อรับรู้ว่าการตั้งครรภ์ไม่ได้ตั้งใจเผชิญกับการสูญเสียระยะเดิม และพยายามรักษาสภาพเดิมให้คงอยู่ รวมถึงการรับรู้ว่าคุณเองไม่สามารถปฏิเสธความรับผิดชอบได้ จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อรับและทำบทบาทใหม่

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนการปรับเปลี่ยนตนเองสู่คุณแม่วัยใสของเยาวชน ในพื้นที่ตำบลดงมะเดื่อ อ.แม่ลาว จ.เชียงราย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อผู้ประกอบการของคุณแม่วัยใส และสถานีนามัยในพื้นที่ตำบลดงมะเดื่อ อ.แม่ลาว จ.เชียงราย ในเรื่องของ การดูแลสุขภาพกาย สุขภาพใจของคุณแม่วัยใส และพยายามกระตุ้นและดูแลในแต่ละระยะ ให้ผ่านพ้นไปอย่างราบรื่น อีกทั้งเป็นแนวทางในการช่วยเหลือให้คุณแม่วัยใสให้มีภาวะของความเป็นแม่เพิ่มมากขึ้น
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการดูแลเยาวชนที่ตั้งครรภ์ในพื้นที่ของตน ทั้งในเรื่องของการสาธารณสุข และการพยาบาล และในวงการการศึกษา สามารถนำไปเพิ่มพูนความรู้ให้นักเรียน เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมและเพื่อเป็นประโยชน์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษา การศึกษาการปรับตัวของครอบครัวของคุณแม่วัยใสด้วย ทั้งบิดา มารดา หรือคนในครอบครัวคนอื่น ๆ ซึ่งผู้ประกอบการของคุณแม่วัยใสมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ การดูแล ในทุก ๆ เรื่อง ในเขตพื้นที่ตำบลดงมะเดื่อ อ.แม่ลาว จ.เชียงราย
2. ควรมีการศึกษา แนวทาง หรือปัจจัยที่จะป้องกัน ปัญหาที่เกิดจากการตั้งครรภ์ โดยไม่ตั้งใจ ทั้งในส่วนของครอบครัว โรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. ควรมีการสร้างเครือข่าย ทั้งกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานของสาธารณสุข หน่วยงานการศึกษา ครอบครัว และ ชุมชน เพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติ และป้องกันร่วมกันทุกภาคส่วน อย่างเป็นรูปธรรม

กิตติกรรมประกาศ

รายงานเล่มนี้สำเร็จลงได้ต้องขอกราบขอบพระคุณ ท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่ได้สนับสนุนทุนเพื่อการวิจัย ท่านอาจารย์ ดร.วรรณะ รัตนพงษ์ คณบดีสำนักวิชาสังคมศาสตร์ ที่ได้สนับสนุนในการทำวิจัยในทุก ๆ โอกาส ท่าน ผศ.ดร.ธิดา ปิงเมือง ที่คอยให้ความรู้และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์กับทีมผู้วิจัย รวมถึง เทศบาลตำบลดงมะเดื่อที่เอื้อเฟื้อข้อมูล และอำนวยความสะดวกให้ทุกอย่าง สถานีนามัยทุก ๆ สถานที่ ที่เอื้อเฟื้อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และขอขอบคุณคุณแม่วัยใส และครอบครัวทุก ๆ ครอบครัว ที่ได้ให้ความร่วมมือในการวิจัยเป็นอย่างดี

และท้ายสุด ขอกราบขอบพระคุณ ทุกท่านที่ไม่ได้เอ่ยนาม ที่คอยให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก ตลอดจนเป็นกำลังใจให้กับทีมผู้วิจัยเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร นทีธนสมบัติ. (2555). ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่าน: กรณีศึกษาศาสตร์ตั้งครรภ์ปกติ. วารสารมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ วิชาการ, 16(31 กรกฎาคม-ธันวาคม 2555), 103-116.
- จรัสภรณ์ อินทะวงศ์. (2552). การศึกษาความคิดเห็นของสตรีที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันสมควรที่มีต่อประเด็นวิถีตามเพศและเพศวิถี. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- บุญมี ภูต่านิ้ว. (2556). ตัวตนใหม่: ประสบการณ์การเป็นมารดาของนักเรียนที่ตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ. วารสารสภาการพยาบาล, 28(2), 58-74.
- _____ (2552). การปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อเป็นแม่: กระบวนการของการเป็นมารดาในนักเรียนที่ตั้งครรภ์ไม่ได้ตั้งใจ. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี.
- มนฤดี เตชะอินทร์. (2556). การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น, 24 กุมภาพันธ์ 2560. http://www.medicine.cmu.ac.th/dept/obgyn/2011/index.php?option=com_content&view=article&id=742:adolescent-pregnancy&catid=45:topic-review&Itemid=561
- สุรศักดิ์ ฐานีพานิชสกุล. (2550). การตั้งครรภ์วัยรุ่น: ปัญหาของอนามัยวัยรุ่นในทศวรรษหน้า. *Journal of Health Research*, 21(2), 81-86.
- สุริยเดว ทรีปาตี. 2553. แม่วัยใสเรื่องใหญ่ต้องร่วมใจหาทางออก. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปี 2553 เรื่อง "ศัลยาเสวนานโยบายสาธารณะ" ครั้งที่ 6; 25 พฤษภาคม 2553; ณ อาคารสิ่งแวดล้อมพัฒนาตล คณะสิ่งแวดล้อมศาสตร์และทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักอนามัย การเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2558). สถานการณ์อนามัยการเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นและเยาวชน ปี2558, 20 กุมภาพันธ์ 2560. http://rh.anamai.moph.go.th/more_news.php?cid=14&filename=index